

WE REIKEN DE HAND

De voorbije weken informeerden we jou via onze eindtermenkrant over de bezwaren die we uitten bij de opmaak van de nieuwe eindtermen en de stappen die we daarbij zetten. Deze derde editie brengt hoopvol nieuws. De Raad van State deelt de ernstige bezorgdheid rond de vrijheid van onderwijs.

Wij roepen de minister van Onderwijs en de andere onderwijspartners nogmaals op om samen naar een goede oplossing te zoeken, zodat we de ambitie van kwaliteitsvol onderwijs voor elke leerling kunnen waarmaken!

Vorige vrijdag publiceerde de Raad van State zijn advies over de set eindtermen die de Vlaamse regering indiende. Hij besluit daarin dat die set eindtermen omwille van hun omvang en mate van detail een bedreiging voor de vrijheid en kwaliteit van het onderwijs is. Vrijheid van onderwijs en kwaliteit is immers onlosmakelijk met elkaar verbonden.

De Raad van State stelt dat de regering bij het opstellen van de eindtermen rekening moet houden met de manier waarop een school de vrijheid van onderwijs wil invullen om haar pedagogisch project vorm te geven

Onderwijsvrijheid vraagt om minimumdoelen, geen maximumdoelen

Maar de Raad van State zegt nog meer. Eindtermen moeten altijd de vrijheid van onderwijs garanderen. Een onderwijsverstrekker kan gelijkwaardige onderwijsdoelen indienen, maar dat geeft de overheid geen vrijgeleide om met de eigen eindtermen de onderwijsvrijheid te beknotten. Als de vrijheid van onderwijs enkel kan worden uitgeoefend door

**VRIJHEID
& KWALITEIT
GAAN HAND
IN HAND**

het indienen van gelijkwaardige eindtermen, stelt de Raad van State, dan zijn de eindtermen in strijd met de grondwet.

De Raad van State bevestigt dat de omvang en het gedetailleerde karakter van de eindtermen de onderwijsvrijheid schaden. Minimumdoelen horen voldoende ruimte te laten voor eigen keuzes over de brede vorming van de leerling, de professionele inbreng van de leraar en de pedagogisch-didactische aanpak van de school. Dat dreigt nu niet het geval te zijn, stelt de Raad van State.

De Raad van State bevestigt zo ook wat de [Vlaamse Onderwijsraad eind augustus](#) aankaartte, namelijk dat de nieuwe eindtermen die ruimte onvoldoende waarborgen. Eindtermen die onderwijsverstrekkers onvoldoende ruimte geven om zelf doelen toe te voegen, zijn geen minimumdoelen, maar vormen een volledig onderwijsprogramma. Staatspedagogie, dus.

Ruimte voor de school en de leraar in de klas

De Raad van State stelt dat de regering bij het opstellen van de eindtermen rekening moet houden met de manier waarop een school de vrijheid van onderwijs wil invullen om haar pedagogisch project vorm te geven. De minimumdoelstellingen die de overheid oplegt, mogen dat niet in het gedrang brengen.

Zoals ze nu opgemaakt zijn, dreigen de nieuwe eindtermen echter al te sterk in te grijpen op wat er in de klas gebeurt. Dat de eindtermen verandering in attitudes en gedrag van leerlingen niet louter nastreven, maar ze ook afdwingbaar maken, is voor de Raad van State een aanwijzing dat de eindtermen pedagogisch-didactisch en levensbeschouwelijk te sturend zijn.

Hoe gaan we nu verder?

Op 7 oktober tekenden we formeel bezwaar aan tegen deze set eindtermen en schoof onze netwerkorganisatie twee voorstellen naar voor. Die lichten we nog eens toe.

We kunnen meteen starten met een zeer grondige versobering van de eindtermen en die te ontdoen van alle pedagogisch-didactische sturing, om zo aan de bemerkingen van de Raad van State tegemoet te komen. Die opmerkingen zijn zo fundamenteel dat dat tijd zal vragen. Sinds ons voorstel van 7 oktober zijn we weer kostbare weken kwijt.

Tegelijk kunnen onderwijspartners en overheid een overgangsregeling uitwerken als de nieuwe eindtermen niet tijdig klaar geraken, waardoor scholen de modernisering van het secundair onderwijs volgend jaar kunnen verderzetten, zo veel als mogelijk met respect voor de inspanningen die door de scholen al zijn geleverd.

Onze scholen en leraren zullen in elk geval kunnen rekenen op kwaliteitsvolle, toekomstgerichte leerplannen om volgend schooljaar mee te werken. Leerplannen die aansluiten bij de eerste graad en inhoudelijk invulling geven aan de nieuwe structuur. Voor de implementatie van die nieuwe leerplannen voorzien we vanuit de pedagogische begeleiding diverse professionaliseringstrajecten. Zo blijven we onze scholen verder ondersteunen in hun ambitie om vanuit hun pedagogisch project kwaliteitsvol onderwijs te bieden aan elke leerling!

Terug in de tijd ... naar 1996 en 2001: *l'histoire se répète ...*

Stringente eindtermen botsen met vrijheid van onderwijs

BRUSSEL (19 dec. 1996) - De ontwikkelingsdoelen en eindtermen van het kleuter- en lager onderwijs laten onvoldoende ruimte voor scholen met een eigen pedagogisch project en zijn daarom strijdig met de vrijheid van onderwijs. Dat heeft het Arbitragehof woensdag in een belangwekkend arrest gezegd ...

De Raad van State verwijst in zijn motivering naar eerdere uitspraken van het Grondwettelijk Hof. Dat oordeelde in 1996 en 2001 dat de toenmalige eindtermen, die veel beperkter en minder gedetailleerd waren dan wat nu voorligt, een bedreiging vormden voor de onderwijsvrijheid. Het spreekt voor zich dat daarom alleen al de zeer uitgebreide en gedetailleerde set nieuwe eindtermen ook daarvoor een ernstige bedreiging vormen.

Wat was er destijds ook alweer gebeurd en wat werd daarmee nadien gedaan door de decreetgever?

In 1996 vernietigde het toenmalige Arbitragehof (nu: Grondwettelijk Hof) het Vlaamse decreet over de eindtermen van het basisonderwijs. Het Vlaams Parlement nam vervolgens op 9 juli 1997 een nieuw decreet aan, waarin het rekening hield met bezwaren, hoewel het toenmalige VSKO en het Overleg Kleine Onderwijsverstrekkers het nog altijd niet eens waren met de nieuwe lijst eindtermen. Het heette toen in parlementaire taal dat de bestaande lijst van ontwikkelingsdoelen (kleuteronderwijs) en eindtermen (lager onderwijs) aangepast werd op drie punten:

Eindtermen worden een jaar uitgesteld

BRUSSEL (7 juni 1997) - Het basisonderwijs in Vlaanderen moet de nieuwe eindtermen pas 1 september volgend jaar invoeren. De meerderheidspartijen dienden daartoe een amendement in de onderwijscommissie van het Vlaams Parlement. Onderwijsminister Luc Van den Bossche steunt het voorstel. ...

- de aanduiding van de attitudinale eindtermen;
- een heroverweging van de eindtermen op het vlak van de horizontale samenhang (overlapping tussen de leergebieden), de verticale samenhang (aansluiting lager-secundair onderwijs) en de haalbaarheid (75 procent van de betrokken leerlingen in Vlaanderen kan de eindtermen behalen);
- een heroverweging van de lijst ontwikkelingsdoelen vanuit het perspectief van de aansluiting met het lager onderwijs.

lets concreter in gewone-mensentaal: een aantal eindtermen werd omgevormd tot attitudinale eindtermen die alleen moesten worden nagestreefd, niet gerealiseerd; een reeks eindtermen werd geherformuleerd; bepaalde aparte eindtermen werden geclusterd en sommige eindtermen werden gewoon geschrapt.

Een voorbeeld: oorspronkelijk was er een eindterm 1.3 bij de leergebiedoverschrijdende eindtermen "sociale vaardigheden", die nadien zo ingekort werd:

Uit: LEERGEBIED-OVERSCHRIJDENDE EINDTERMEN SOCIALE VAARDIGHEDEN

“Eindterm 1.3 De leerlingen kunnen zorg opbrengen voor iemand anders.

Dit houdt in :

- een ander in moeilijkheden bijstaan ;
- helpen als anderen elkaar niet begrijpen ;
- bereid zijn een schrift, boek of gerei uit te lenen ;
- zorgzaam omgaan met andermans schoolgerei, fiets, fiets ;
- anderen helpen bij het opruimen ;
- mee zorg dragen voor de netheid van speelpleinen, lokalen, andere ruimtes en voorzieningen ;
- bedacht zijn om iets bij te dragen tot de leniging van maatschappelijke noden ;
- op een adequate wijze de verdediging op zich nemen van zwakkeren die zich niet weten te handhaven.”

EINDTERMEN 1996 VÓÓR REDUCTIE

“Eindterm 1.3 De leerlingen kunnen anderen helpen. Zij kunnen zorg opbrengen voor anderen, voor het bezit van anderen en voor de omgeving.”

EINDTERMEN 1996 NA REDUCTIE

Een ander, belangrijk gevolg van de vernietiging door het Arbitragehof was de invoering van de mogelijkheid om eigen gelijkwaardige eindtermen te gebruiken via de procedure in art.44 bis van het Decreet Basisonderwijs. Op dat punt leek de overheid destijds overigens coulanter dan bij de huidige toepassing van die procedure.

In 2001 herhaalde de geschiedenis zich voor een soortgelijk decreet van de Franse Gemeenschap, met name voor het systeem van “socles de compétences” voor de eerste 8 jaar van het verplicht onderwijs van de Franse Gemeenschap. Een citaat uit het arrest van toen: “B.11. Het blijkt echter dat de omschrijving van de basisvaardigheden in de bijlagen I tot VIII van het bestreden decreet van 26

april 1999, met inbegrip van die van de “mentale processen”, van de “manieren van leren” en van de gedragingen inzake “relationele houdingen” die met die vaardigheden zijn verbonden, zo omvangrijk en gedetailleerd is dat in redelijkheid niet kan worden aangehouden dat het om een “basisreferentiesysteem” gaat; de “bevestiging” van de basisvaardigheden bij de bestreden bepalingen van het decreet van 26 april 1999 en de bijlagen ervan, laat voor een inrichtende macht onvoldoende ruimte om haar pedagogisch project te verwezenlijken, doordat die basisvaardigheden op een te bindende wijze onderwijsmethoden preciseren.”

En ook toen was er niet voorzien in een afwijkingsprocedure. De boodschap was ook toen duidelijk dus ... ■

Wat als de minister het advies van de Raad van State naast zich neerlegt?

Het advies van de Raad van State bevestigt onze standpunten. Maar de Vlaamse regering hoeft er geen rekening mee te houden. Ze kan nog steeds beslissen om de voorliggende set eindtermen in zijn geheel of met een minimale aanpassing definitief goed te keuren.

We hopen dat het zover niet komt. Het is in ieders belang, in de eerste plaats van onze scholen en leerlingen, om in samenwerking tot een akkoord te komen waar iedereen zich achter schaaft, en we zijn optimistisch dat dat nog kan.

Als met het advies van de Raad van State geen rekening wordt gehouden, kunnen we niet anders dan naar het Grondwettelijk Hof trekken met die tekst in de hand, en de schorsing van de eindtermen vragen. We gaan in elk geval verder met het ontwikkelen van kwaliteitsvolle en toekomstgerichte leerplannen.

Er gebeurt heel veel in het veld

De voorbije weken ondernamen heel wat scholen en leraren actie om hun bezorgdheid kenbaar te maken. Ze verstuurden brieven naar beleidsmakers, zochten de media op of mobiliseerden ambassadeurs.

Zo zetten de leerlingen en leraren van Heilig Graf Turnhout, met een traditie in kunst, het [H/art-project](#) op poten, en vertelden de Antwerpse vrije STEM-scholen voor de camera over [het belang van een goede opleiding voor hun leerlingen](#).

Directies Vrij Onderwijs (Divo) haalde met een petitie handtekeningen op en John Vervoort, leraar Nederlands, probeerde zich in De Standaard [een weg te banen door de nieuwe eindtermen](#) voor zijn vak.

Leraren artistieke vakken bedolven minister Ben Weyts en directeur-generaal Lieven Boeve onder symbolische sollicitatiebrieven. ■

Wat betekent dit voor het basisonderwijs?

Binnenkort komen er ook nieuwe eindtermen voor het basisonderwijs. Die worden volop ontwikkeld. Het advies van de Raad van State is uiteraard ook van betekenis voor het ontwikkelproces van die nieuwe eindtermen. In de eerste gesprekken zijn we daar immers op dezelfde moeilijkheden gestoten als bij de opmaak van de eindtermen in het secundair onderwijs.

Door dit advies hopen we dat we in de overkoepelende commissie nu eindelijk tot goede afspraken kunnen komen over de haalbaarheid en het format van de nieuwe set eindtermen, om zo ook voor het basisonderwijs de pedagogische vrijheid van de onderwijsverstrekkers te waarborgen.

We blijven in de specifieke commissies ijveren voor een ordeningskader dat niet pedagogisch-didactisch sturend is, voor eenvoudig geformuleerde eindtermen (doelzin met enkel indien noodzakelijk een minimum aan explicitering van kennis) en voor sluitende afspraken over de onderlinge verhouding tussen de sleutelcompetenties en we bewaken de benodigde onderwijstijd. ■

De PISA-resultaten geven aan dat er zich al een hele tijd een daling aftekent in de prestaties van onze leerlingen op wereldschaal. Bovendien zet die daling zich vooral door bij onze cognitief sterkste leerlingen. Tegelijk toont onderzoek van diezelfde OESO die de PISA-toetsen organiseert, dat onderwijssystemen die ruimte laten voor vrij onderwijs door de band genomen meer kwaliteit leveren dan door de overheid gestuurde systemen. Vrijheid en kwaliteit zijn helemaal niet tegengesteld aan elkaar, maar versterken elkaar. Vrijheid appelleert immers aan verantwoordelijkheid, inspireert tot innovatie, en laaft zich aan passie.

Wie mede-eigenaar is van het onderwijs dat hij biedt, en dus niet zomaar uitvoerder van wat de overheid beslist, is meer gedreven tot kwaliteitsvol onderwijs. Dat geldt voor leraren, maar ook voor scholen. Het recente advies van de Raad van State stelt dat de Vlaamse overheid, onder meer via subsidiëring, die vrijheid dient te garanderen: maatregelen om kwaliteit en gelijkvormigheid tussen de onderwijsnetten te verzekeren mogen die vrijheid nooit onevenredig beperken. Toch kan de Vlaamse overheid, met respect voor die grondwettelijke vrijheid, wel degelijk iets doen om de kwaliteit van ons onderwijs te verbeteren. Hieronder een drievoudige oproep om te sleutelen aan de randvoorwaarden van ons onderwijs, zodat vrijheid en kwaliteit ook echt kunnen samengaan.

Zet eindtermen in zoals ze bedoeld zijn

Maak er dus niet de unieke lat van ons onderwijs van. Als minimumdoelen zijn ze daar immers niet voor bedoeld. Meer nog: wij zijn lang niet de enigen die vermoeden dat precies de invoering van eindtermen meer dan 20 jaar geleden als ‘de lat van het onderwijs’ geleid heeft tot de verminderde prestaties van de cognitief sterkste leerlingen. Te vaak immers zijn onze scholen, onder meer vanuit de inspectie, berispt omdat ze van hun leerlingen meer vroegen dan de eindtermen.

Stop dus de nivellering van ons onderwijs via eindtermen. Als minimumdoelen kunnen ze slechts de ondergrens aangeven. Gun ons de ruimte om via ambitieuze leerplannen meer uit elke leerling te halen, en leerlingen die meer aankunnen of andere competenties hebben, uit te dagen (*Plus est en vous!*). Samen met leraren en experts willen wij geïnspireerde en gevarieerde leerplannen ontwerpen die de lat voor elke leerling hoog leggen. Iedereen verdient uitgedaagd te worden: zowel de leerling die extra ondersteuning nodig heeft, als de leerling die het in zich heeft te excelleren. En wees gerust: in onze leerplannen zal voldoende ruimte zijn voor scholen en leraren om bijkomend eigen accenten te leggen.

Zet in op genoeg en goed geschoolde leraren

Onderwijs gebeurt in de eerste plaats in de klas. Rekruteer daarom breed uit al wie voor een loopbaan in het onderwijs warm te maken is. Stimuleer op elk niveau van ons onderwijs het vormen van gemengde teams van graduatanten, bachelors en masters, die vanuit verschillende expertise samen kwaliteitsvol onderwijs verzorgen. En vooral: maak van blijvende professionalisering een absolute beleidsprioriteit. Het TALIS-onderzoek leert dat we dat in Vlaanderen nog te weinig doen.

Voorzie daarom standaard in de opdracht van leraren voldoende tijd voor levenslang leren, en creëer tegelijk ruimte voor bijzondere vormingstrajecten, bijvoorbeeld om een bijkomende (vak)bekwaamheid of diploma te verwerven. Moedig daarbij innovatie, samenwerking en interdisciplinariteit aan. Voorzie uiteraard in een veel groter professionaliseringsbudget dan de paar tientallen euro's die nu per leraar beschikbaar zijn. Druk de opdracht van leraren niet langer uit in lesuren, maar waardeer alle aspecten van het leraar-zijn in een jaaropdracht. En geef aan scholen de mogelijkheid om een doortastend en duurzaam personeelsbeleid te voeren.

Versterk scholen in hun beleidsvoering

Bied scholen daarom voldoende middelen en ruimte om kwaliteit te leveren. Voorzie substantieel meer beleidsondersteunend personeel in het basisonderwijs (en vergeet ook het volwassenenonderwijs niet!). Pak de juridisering aan en pas bij elke beleidsmaatregel van de overheid consequent de planlasttoets toe. Weersta zeker de schijnbaar onuitroeibare neiging om middelen te kleuren, en beperk zo niet langer scholen in het maken van eigen beleidskeuzes. Denk ook na over een betere verloning van directeurs, want ze spelen een cruciale rol in het kwaliteitsbeleid van scholen. Ondertussen is het ook een knelpuntberoep geworden.

Vorm een consortium tussen universiteiten en onderwijsverstrekkers om goede gestandaardiseerde toetsen te ontwikkelen als kwaliteitsinstrument voor scholen. De resultaten ervan bieden schoolleiders en leraren belangrijke data om de eigen kwaliteit te monitoren. Maak middelen vrij voor een digitale omwenteling voor zowel infrastructuur als professionalisering, en bevorder zo ook de datageletterdheid. Bespaar ten slotte niet langer op de pedagogische begeleiding, maar investeer er des te meer in, aangezien hun kernopdracht er precies in bestaat het kwaliteitsbeleid van scholen te ondersteunen.

Met vrijheid komt verantwoordelijkheid. Overheid en onderwijsverstrekkers kunnen elk vanuit hun rol samen werken aan kwaliteit. Niet door de vrijheid in te perken, maar ze te ondersteunen via goede randvoorwaarden (overheid) en ambitieuze leerplannen en pedagogische ondersteuning (onderwijsverstrekkers). Laat ons er samen werk van maken.

Hoe willen we de eindtermen basisvorming en de specifieke eindtermen versoberen?

In lijn met het advies van de Raad van State pleit Katholiek Onderwijs Vlaanderen ervoor om de eindtermen zeer grondig te versoberen naar aantal, omvang, gedetailleerdheid en pedagogisch-didactische sturing en dat in functie van de beschikbare onderwijstijd en voldoende ruimte voor het pedagogisch project, de school en de leraar.

Hoe willen we dat doen?

Ten eerste willen we in de eindtermen basisvorming en in de specifieke eindtermen de afbakening bij elke doelzin grondig screenen. We blijven kennis expliciteren, maar versoberen de geformuleerde afbakening grondig.

- We schrappen alle geformuleerde kennis die niet strikt noodzakelijk is: kennis die herhaalt wat al in de doelzin vervat zit, kennis die al aan bod kwam in de eerste graad of kennis die onlosmakelijk met de doelzin is verbonden en de leraar vanuit zijn expertise dus sowieso aan bod zal laten komen.
- Verder schrappen we alle pedagogisch-didactische sturing (zowel in de formulering van de doelzin, in de toegevoegde kennis als in de toegevoegde context) en alle dimensies (met name de cognitieve, psychomotorische en affectieve dimensie).

Concreet komt het erop neer dat we enkel de doelzinnen en de daaraan gekoppelde noodzakelijke kennis behouden zoals het Vlaams Parlement ook vraagt in het kaderdecreet.

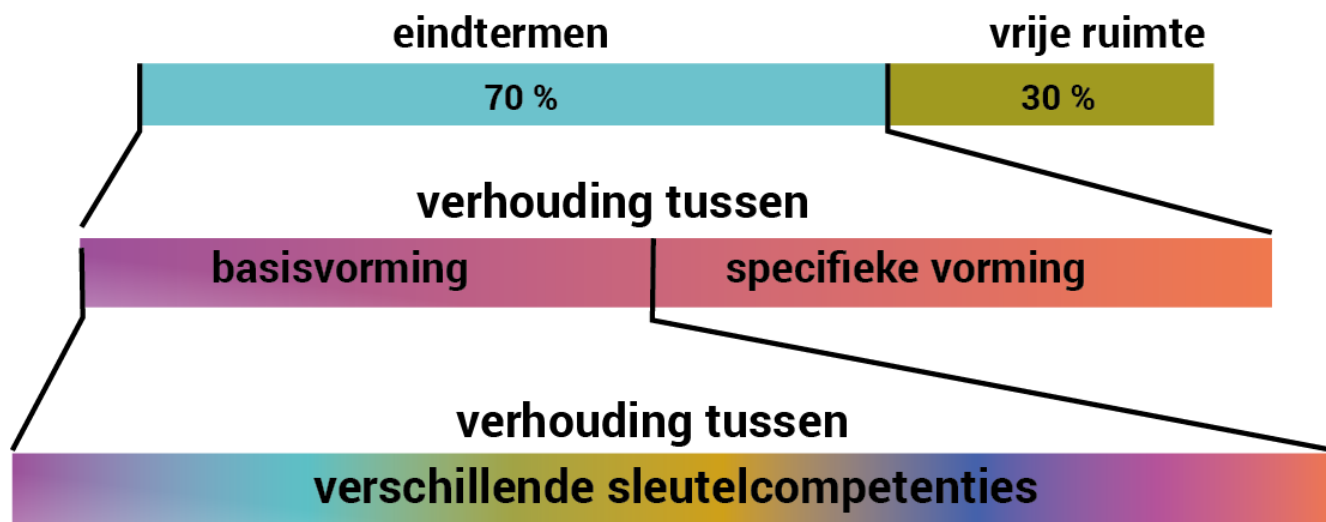
Vervolgens hanteren we de verhouding 70-30 om de eindtermen en specifieke eindtermen te versoberen. We gaan er dus van uit dat van de beschikbare onderwijstijd (op basis van een wekelijks lessenrooster van 30 lessen, dus zonder de 2 lessen godsdienst) maximaal 70 procent wordt ingenomen door het geheel van eindtermen, specifieke eindtermen (of de ervan afgeleide cesuurdoelen) en beroepskwalificaties (of de doelen die ervan afgeleid zijn).

Binnen dat aandeel van 70 procent bepalen we de verhouding van basisvorming en specifieke vorming. We besteden daarbij bijzondere aandacht aan de verhouding basisvorming en specifieke vorming in de domein-gebonden doorstroomfinaliteit, de dubbele finaliteit en de arbeidsmarktfinaliteit.

Voor de basisvorming bepalen we vervolgens ook de verhouding tussen de verschillende sleutelcompetenties. Op basis van die verhouding krijgen we een precies beeld van hoeveel lestijden beschikbaar zijn voor elke sleutelcompetentie en hoeveel lestijden beschikbaar zijn voor de specifieke vorming.

Op basis van de verhouding tussen de sleutelcompetenties en de beschikbare onderwijstijd screenen en versoberen we de eindtermen basisvorming en in beperkte mate ook de specifieke eindtermen in aantal en hun resterende afbakening.

Voor de eindtermen basisvorming van de doorstroomfinaliteit vertrekken we vanuit het perspectief van de domeingebonden doorstroom tso/kso. Waar nodig verschuiven we elementen uit de basisvorming naar de specifieke eindtermen. ■

Hoe zorgen we ervoor dat de uitrol van de modernisering verdergaat?

De modernisering secundair onderwijs in de 2de en de 3de graad combineert een gelijktijdige wijziging van **onderwijsstructuur** en **curriculum**. Op 1 september 2021 gaat de nieuwe matrix in met heel wat nieuwe studierichtingen. Tegelijkertijd is ook een curriculumvernieuwing voorzien met nieuwe eindtermen basisvorming, nieuwe specifieke eindtermen en gekoppelde beroepskwalificaties voor het 1ste leerjaar van de 2de graad.

Die structuurvernieuwing zomaar uitstellen na de eerste graad kan eigenlijk niet. De modernisering secundair onderwijs is gestart op 1 september 2019. Veel scholen hebben hun studieaanbod vormgegeven vanuit het geheel van hun eerste graad en bovenbouw. Ze hebben keuzes gemaakt voor basisopties en lessen differentiatie vanuit een visie op de observerende en oriënterende eerste graad en precies vanuit het oriënterende karakter van die eerste

graad ook met oog voor de bovenbouw. Het is daarom niet aangewezen om de start van de structuurvernieuwing secundair onderwijs in de 2de graad, zoals vormgegeven in de **matrix**, uit te stellen.

Om inhoudelijk invulling te geven aan de studierichtingen in de nieuwe matrix is de vernieuwing van het **curriculum** essentieel. Een grondige versobering van de nieuwe eindtermen in lijn met het advies van de Raad van State moet zorgvuldig gebeuren.

Dat betekent dat een definitieve bekrachtiging van die versoberde set eindtermen nog wel even op zich zal laten wachten.

Sowieso is het nu eigenlijk al te laat voor scholen om een grondige curriculumvernieuwing degelijk te kunnen voorbereiden. Daarom voorzien we met alle betrokkenen best in een overgangsscenario, zodat de structuurvernieuwing van start kan gaan met een gedeeltelijke curriculumvernieuwing die minstens continuïteit met de eerste graad garandeert en een degelijke inhoudelijke invulling geeft aan de nieuwe matrix. ■

Over het “hoe” en het “wat” van onderwijs

De Raad van State maakt in zijn advies komaf met een foutieve interpretatie van de vrijheid van onderwijs, namelijk dat de overheid bepaalt “wat” er op school gebeurt, en de onderwijsverstrekkers zich beperken tot “hoe” dat gebeurt. Het advies verduidelijkt dat een overheid zich strikt dient te beperken tot het minimum van het “wat”.

Om zowel het “hoe” als het “wat” te realiseren in hun eigen pedagogisch project, doen scholen onder meer een beroep op leerplannen, die hen garanderen dat de minimumdoelen voldoende aan bod komen. In onze nieuwe generatie leerplannen garanderen wij voldoende ruimte voor school en leraren om het verschil te maken.

Bij de realisatie van hun project kunnen directie, lerarenteam en individuele leraar uiteraard een beroep doen op de ondersteuning van de pedagogische begeleiding.

Wat houdt zo’n overgangsscenario dan precies in?

Indien er geen **nieuwe** eindtermen basisvorming en geen nieuwe specifieke eindtermen zijn, dan vallen we terug op de huidige eindtermen aso, tso/kso en bso en op de huidige specifieke eindtermen voor aso en de ervan afgeleide cesuurdoelen. Voor de huidige bso-, kso- en tso-richtingen bestaan er vandaag geen specifieke eindtermen, noch beroepskwalificaties of enig ander referentiekader.

Wat betekent dat concreet voor de specifieke vorming?

Voor de **specifieke** inhoudelijke invulling van elke nieuwe studierichting van de 3de graad heeft de Vlaamse regering een of meer beroepskwalificaties en/of specifieke eindtermen voorzien die op hun beurt gedeeltelijk indalen in de 2de graad.

De **beroepskwalificaties** die gekoppeld zijn aan doorstroom naar de **arbeidsmarkt** (D/A- en A-richtingen), werden vastgelegd in een Besluit van de Vlaamse Regering van 12 juni 2020. Die beroepskwalificaties kunnen we dus zonder enig probleem hanteren voor de nieuwe studierichtingen. Met de onderwijsverstrekkers spraken we eerder al af welke [doelen die leiden naar de beroepskwalificaties](#), aan bod komen in de 2de graad. Voor Katholiek Onderwijs Vlaanderen betekent dat dat we de leerplannen die we op basis daarvan ontwikkelen, in elk geval tegen half december kunnen vrijgeven.

Voor de nieuwe studierichtingen in de **domeingebonden doorstroomfinaliteit** en de **dubbele finaliteit** hoeven we bij gebrek aan nieuwe specifieke eindtermen in principe met geen enkel ander referentiekader rekening te houden. Anderzijds hebben de onderwijsverstrekkers al cesuurdoelen bepaald voor elke studierichting in de 2de graad [D-finaliteit](#) en [D/A-finaliteit](#).

Die cesuurdoelen geven doorgaans voldoende inhoudelijk richting aan een studierichting en laten voldoende ruimte voor eigen accenten. In een beperkt aantal gevallen overlappen de door de Vlaamse regering voorziene specifieke eindtermen en dus ook de ervan afgeleide cesuurdoelen, mogelijk bepaalde studierichtingen in de 2de graad. Een beknopt onderzoek van die cesuurdoelen lijkt daarom aangewezen. We ontdoen die cesuurdoelen dan meteen ook van alle overbodige kennis en dimensies. Katholiek Onderwijs Vlaanderen stelt voor om in afwachting van nieuwe specifieke eindtermen nu al gebruik te maken van de nieuwe cesuurdoelen. Ze garanderen immers een minimale gelijkgerichtheid en een toekomstbestendige oriëntering van het curriculum over alle onderwijsverstrekkers heen.

Voor de **domeinoverschrijdende doorstroomrichtingen** is de situatie anders. Daar vallen we terug op de huidige specifieke eindtermen voor aso en de cesuurdoelen die eerder bij protocol werden vastgelegd voor economie, Grieks-Latijn, humane wetenschappen en wetenschappen.

Een pragmatische aanpak zou erin kunnen bestaan om de huidige cesuurdoelen die niet compatibel zijn met de nieuwe cesuurdoelen, te schrappen uit het huidige protocol. Zo kunnen we ook in die richtingen zoveel mogelijk gebruik maken van de nieuwe cesuurdoelen die richting geven aan de inhoudelijke invulling van de studierichtingen domeinoverschrijdende D-finaliteit.

Dat is ook van belang gezien de parallellen tussen cesuurdoelen voor de domeingebonden en de domeinoverschrijdende doorstroomrichtingen. Voor nieuwe studierichtingen zoals Moderne talen is er geen probleem; daar kunnen de nieuwe cesuurdoelen onmiddellijk ingang vinden.

Wat betekent dat concreet voor de basisvorming?

Indien er geen nieuwe eindtermen **basisvorming** D-, D/A- en A-finaliteit zijn, dan vallen we terug op de huidige eindtermen basisvorming aso, tso/kso en bso. Soms zijn er in de nieuwe eindtermen andere inhoudelijke keuzes gemaakt, bijvoorbeeld voor fysica. Andere sleutelcompetenties zijn volledig nieuw in vergelijking met de huidige eindtermen basisvorming, bijvoorbeeld de digitale competenties.

In een overgangsscenario gelden enkel de huidige eindtermen 2de graad aso, tso/kso en bso. Omwille van de continuïteit met de eerste graad onderzoeken we best welke (inhoudelijke) elementen niet verenigbaar zijn met de leerlijn vanuit de nieuwe eindtermen voor de eerste graad. Die worden dan best geschrapt. Tegelijkertijd identificeren we ook eventuele lacunes in de noodzakelijke samenhang tussen de huidige eindtermen basisvorming en de nieuwe cesuurdoelen en maken we via een protocol afspraken over hoe we daarmee omgaan in een overgangsscenario.

Specifiek voor de domeingebonden doorstroomfinaliteit kunnen we niet zonder meer terugvallen op de huidige eindtermen kso/tso. Die vormen immers de basis voor de nieuwe studierichtingen van de dubbele finaliteit. Daarom spreken we voor Engels, Frans, natuurwetenschappen, Nederlands en wiskunde best af welke elementen we aan de huidige eindtermen kso/tso toevoegen. Het zal in

elk geval om een beperkte toevoeging gaan. De huidige leerplannen voor Engels, Frans en Nederlands in een sterke tso-richting als Industriële wetenschappen of voor wiskunde en natuurwetenschappen in Handel evenals de voorliggende eindtermen basisvorming kunnen daarvoor inspirerend zijn. Het geheel leggen we vast in een protocol in afwachting van de nieuwe eindtermen basisvorming.

Samengevat

Indien alle betrokkenen zich constructief opstellen, kan een overgangsscenario op relatief korte termijn tot stand komen. We maakten een voorzichtige planning over de publicatie van de ontwerpleerplannen (zie tabel).

Daarna kunnen we dan alle tijd nemen om tot een grondige versobering van eindtermen en specifieke eindtermen te komen. Dat alles voor de onderwijskwaliteit en de onderwijsvrijheid; voor de scholen, leraren en leerlingen.

Een overgangsscenario, ook voor de modellessentabellen

Indien de Vlaamse regering de eindtermen werkelijk wil versoberen en we in een overgangsscenario terecht komen, dan zullen we ook modellessentabellen 2de graad voor zo'n overgangsscenario voorzien.

We zullen in dat geval de modellessentabellen voor alle finaliteiten licht herbekijken. ■

2 ^{de} graad	Leerplannen basisvorming	Leerplannen specifieke vorming
Domeinoverschrijdende doorstroomfinaliteit	Publicatie verwacht in februari	Publicatie verwacht in januari
Domeingebonden doorstroomfinaliteit	Publicatie verwacht in februari	Publicatie verwacht half december, uiterlijk januari
Dubbele finaliteit	Publicatie verwacht in februari	Publicatie verwacht half december, uiterlijk januari
Arbeidsmarktfinaliteit	Publicatie verwacht in februari	Publicatie zoals voorzien, half december

De Vlaamse overheid besteedt ongeveer een derde van de begroting aan onderwijs. Dat is een aanzienlijk bedrag en daarvoor mag het onderwijs ook verantwoording afleggen. Dat gebeurt in een context van eigenaarschap en vertrouwen.

Steeds vaker klinkt de slogan “wie betaalt, bepaalt” om de inperking van de onderwijsvrijheid te legitimeren. De Raad van State maakt daarmee komaf. Meer nog: de subsidiëring dient om de vrijheid van onderwijs mogelijk te maken.